

PROBLEMES D'INTERFÍCIE FONOLOGIA-MORFOLOGIA: LA FUNCIÓ DELS PARADIGMES*

Maria-Rosa Lloret
(mrosa.lloret@ub.edu)
Universitat de Barcelona

1. INTRODUCCIÓ

No ha passat pas desapercebut als estudiosos el fet que, de manera recurrent, en les llengües hi ha casos en què la fonologia regular no actua en determinats contextos morfològics, o casos en què un fenomen fonològic es limita a actuar en un determinat context morfològic.

En el marc de la fonologia generativa clàssica, aquests fenòmens es poden explicar mitjançant l'ús de regles morfofonològiques, o regles fonològiques morfològicament condicionades. Una altra manera de donar-ne compte, tant en el marc dels models basats en regles com en el dels models basats en principis o restriccions universals, és recórrer a l'ús de l'organització cíclica, o per estrats, de la fonologia, d'acord amb determinades operacions morfològiques (vg., per exemple, el treball de Kiparsky 1982, en premsa en el marc de la fonologia lèxica, basat en el concepte de cicle fonològic proposat per Chomsky&Halle 1968). I encara de vegades s'ha recorregut a la postulació de morfemes 'zero' especials, la funció dels quals és justament bloquejar l'activitat de la fonologia regular o desencadenar fenòmens fonològics especials amb la seva presència (vg., per exemple, Charette 1991, en el marc de la teoria de la recció fonològica, o *Government Phonology*).

En la teoria de l'optimitat (TO), s'eliminen les regles i, per tant, queda d'entrada descartada la possibilitat d'explicar casos d'aquest tipus mitjançant regles morfofonològiques. Però no queden descartades per les característiques inherents del model les altres dues solucions. Malgrat tot, els problemes formals associats amb la noció de morfemes 'zero' amb efectes fonològics col·laterals s'han discutit a bastament al llarg del temps (vg. Nida 1948, Haas 1957, en el marc de l'estructuralisme, i més recentment Pullum&Zwicky 1992, Roca&Johnson 1999), i per això és preferible evitar-ne l'ús. Així mateix, l'avaluació paral·lela i global (és a dir, en un sol pas i utilitzant una única jerarquia de restriccions per a cada llengua) és l'organització més simple per a la TO, i per tant és l'arquitectura bàsica preferible (cf. McCarthy 2002: §§ 1.1.4, 3.3). Per tot això, en el marc de la TO, s'han buscat maneres alternatives d'explicar els casos problemàtics d'interacció entre la fonologia i la morfologia. L'alternativa que ha rebut més atenció per part dels seguidors de la versió paral·lela (i global) de la TO, en la qual se centrà aquest treball, és la basada en les relacions d'identitat entre formes superficials morfològicament relacionades, o fidelitat transderivacional (*Transderivational Faithfulness*).¹

2. FIDELITAT ENTRE FORMES SUPERFICIALS

La solució de la fidelitat transderivacional per resoldre els problemes d'interfície derivats de la relació entre formes morfològicament connectades es basa en el reconeixement de l'existència de relacions paradigmàtiques, que influeixen de manera que la tria del resultat per a una forma estaria justificada per una altra forma morfològicament afí. Es tracta d'admetre i de formalitzar en aquest nou marc les velles nocions d'analogia i de contrast paradigmàtics constatades des d'antuvi (vg. Kuriłowicz 1949, entre altres). En el cas de l'analogia, l'acció de la fonologia regular provocaria diferències superficials en formes morfològicament

relacionades; en canvi, el bloqueig de la fonologia regular o l'actuació de fenòmens d'abast restringit afavoreix la similitud, o uniformitat, de formes. En el cas del contrast, per contra, la fonologia regular deixa d'actuar perquè no es produeixi igualtat o semblança superficial (això és, homofonia) de formes morfològicament relacionades. En tots dos casos, el problema inicial és la similitud o no de formes superficials relacionades morfològicament. Cal, doncs, dotar el model *a)* d'un mecanisme que permeti comparar i avaluar les formes superficials dels elements dels paradigmes i *b)* d'un mecanisme que permeti identificar els paradigmes (o conjunts de formes relacionades morfològicament) i integrar-los en l'anàlisi fonològica.

Dins el marc de la TO, el mecanisme que permet comparar i avaluar formes superficials és el que estableix relacions de correspondència entre formes superficials (*output-to-output correspondences*). L'origen d'aquest tipus de relacions es troba en el treball de McCarthy&Prince (1995) sobre la reduplicació, on s'estableixen les bases per a la versió de la TO anomenada teoria de la correspondència (TC, *Correspondence Theory*). En aquest treball McCarthy&Prince proposen que les restriccions de fidelitat (és a dir, les restriccions que avaluen el grau d'identitat, o de correspondència, entre l'entrada i la sortida, i sancionen les divergències resultants) es formulin com una relació entre estructures d'acord amb la definició de correspondència següent (p. 262):

- (1) Given two strings S_1 and S_2 , correspondence is a relation \mathfrak{R} from the elements of S_1 to those of S_2 . Elements $\alpha \in S_1$ and $\beta \in S_2$ are referred to as correspondents of one another when $\alpha \mathfrak{R} \beta$.

A McCarthy&Prince (1995), S_1 fa referència a la forma subjacent d'entrada (o *input*, I) i S_2 , a la forma superficial de sortida (o *output*, O), i també S_1 fa referència a la base (B) d'un mot reduplicat i S_2 , al conjunt d'elements repetits (o *reduplicans*, R) que volen assemblar-se a la base. Així, la restricció que sanciona l'elisió de material subjacent (MAX) es formula en termes d'IO-MAX i de MAX-B/R; la que sanciona la inserció d'elements epentètics (DEP), en termes d'IO-DEP i de DEP-B/R, etc. Un exemple senzill de la funció d'aquestes restriccions i de la necessitat de desglossar-les, el trobem en l'anàlisi que McCarthy&Prince (1994, 1995) proposen per als mots reduplicats de la llengua austronèsia anomenada balangao, citat també, parcialment, a Benua (1997: § 1.3.1). El balangao té codex (cf. (2)) però no en el *reduplicans* (RED) dels mots reduplicats (cf. (3)). La part reduplicada evita la repetició dels segments de les codex, excepte si l'elisió de segments comporta una transgressió de la restricció CONT-B/R, que sanciona l'elisió intramòrfica de segments, és a dir, l'elisió de segments interns en el domini de morfema (cf. (3b)); semblantment, al mot simple que li fa de base I-CONT penalitza l'elisió intramòrfica (cf. (2b)). (I-CONT: "The portion of S_1 standing in correspondence forms a contiguous string ("No Skipping")", McCarthy&Prince 1995: 371; vg. també Kenstowicz 1994).

- (2) /tagtag/: [tag.tag]

/tagtag/	I-CONT	IO-MAX	NO-CODA	MAX-B/R
☞ a. tag.tag			**	
b. ta.ta	*!	**		
c. tag.ta		*!	*	

(3) /RED+tagtag/: [tag.ta.tag.tag]

/RED+tagtag/	CONT-B/R	IO-MAX	NO-CODA	MAX-B/R
a. tag.tag.tag.tag			****!	
b. tag.ta.tag.ta		*!	**	
c. ta.ta.tag.tag	*!		**	**
d. tag.ta.tag.tag			***	*

En el treball de McCarthy&Prince (1995) sobre els mots reduplicats s'apunta la possibilitat que la noció de correspondència s'estengui a relacions entre altres unitats de l'estructura prosòdica per donar compte de les relacions cícliques o paradigmàtiques clàssiques. I aquesta és la idea bàsica que es desenvolupa en els treballs de Benua (1995, 1997), Kenstowicz (1996, 2002), Burzio (1998, 2000), Kager (1999a, b), Steriade (1999) i McCarthy (2001), entre altres. Com a antecedent d'aquestes perspectives paradigmàtiques, cal esmentar el treball de Burzio (1994) sobre l'accent en anglès, el qual proposa, en un marc diferent, el concepte de consistència mètrica en termes semblants als plantejats en relació amb la fidelitat transderivacional entre formes superficials (*Metrical Consistency*: "Every morpheme must be as metrically consistent as possible", p. 228).

En el marc de la TC, es diferencien dos tipus bàsics d'efectes per semblança superficial: els que es deriven de les relacions asimètriques (4a) i els que es deriven de les relacions simètriques (4b).

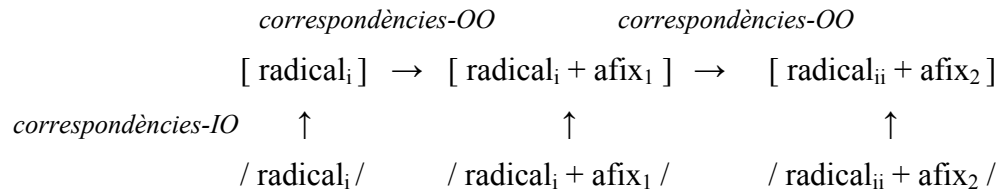
- (4) a. Relació asimètrica: $\alpha \rightarrow \beta$
 b. Relació simètrica: $\alpha \leftrightarrow \beta$

En les relacions asimètriques, la forma superficial d'un element α pot influenciar la forma superficial d'un element β derivat d' α , però no a l'inrevés; s'estableix, per tant, una relació de precedència, o de prioritat, de la forma més simple (α) a la més complexa (β). En les relacions simètriques, en canvi, qualsevol membre d'un paradigma (α , β) pot influenciar qualsevol altre membre del paradigma (α , β), sense relació de precedència.

2.1. Relacions asimètriques ($\alpha \rightarrow \beta$)

El primer treball que va desenvolupar extensament la noció de correspondències O(utput)-O(utput) en relacions asimètriques és el de Benua (1995, 1997) relatiu a la teoria de la correspondència transderivacional (TCT, o *Transderivational Correspondence Theory*). En aquest model, les relacions de correspondència OO només es poden establir entre formes lliures (o mots independents), de la forma morfològicament més simple (o base) a la més complexa (o forma afixada) i relacionant linealment dos mots cada vegada (és a dir, cada afix o operació morfològica implica una correspondència OO, d'una forma morfològicament més simple a la immediatament més complexa). L'esquema de (5) il·lustra els dos tipus de relacions de correspondència que s'estableixen: les correspondències IO, entre la forma d'entrada i la de sortida, i les correspondències OO, entre mots independents morfològicament relacionats. (En l'esquema següent, $\text{radical}_{ii} = [\text{radical}_i + \text{afix}]$.)

(5) Correspondències transderivacionals OO:

El fet que les correspondències OO s'estableixin obligatòriament entre formes lliures supera el caràcter estipulatiu de moltes anàlisis cícliques que accepten cicles derivacionals no finals. S'adiu, de fet, amb la *Natural Bracketing Hypothesis* de Brame (1974), segons la qual el domini d'un cicle ha de coincidir amb l'existència de mots independents formats en aquest domini. D'altra banda, el caràcter lineal de la proposta reproduïx en termes paral·lels l'assumpció cíclica segons la qual en cada cicle només es pot tenir en compte la informació del cicle anterior (*bracket erasure*).

Una aplicació al català d'aquest tipus de restriccions OO la trobem en els treballs de Bonet&Lloret (2002, 2004, en premsa) sobre els clítics pronominals. Així s'explica, per exemple, de forma paral·lela que, en barceloní, en casos com *ho escull* /u#skúʎ/: [wəs.kúʎ] o *batre-ho* /bátr#u/: [bá.trəw] es mantingui la vocal epentètica [ə] (subratllada en els exemples per claredat) de les formes aïllades ([əs.kúʎ], [bá.trə]; cf. *[skúʎ], *[bátr]), tot i no ser necessària per a la sil·labificació: en la varietat descrita, [us.kúʎ] i [bá.tru], sense vocal epentètica, són agramaticals tot i ser sil·làbicament correctes.² Bonet&Lloret expliquen aquests casos recorrent a la restricció OO-MAX-MARGE ("The edge segment of a base has a correspondent in the affixed or cliticized word").³ Tal com es pot veure en els tableaux (6)-(7), aquesta restricció de fidelitat entre formes superficials propicia el manteniment de les vocals epentètiques que apareixen, justificadament, a la perifèria de les formes base respectives: [əs.kúʎ], de /skúʎ/, i [bá.trə], de /bátr/. La restricció dominant de marcatge SEQ(ÜENCIACIÓ)SON(ICITAT) vetlla perquè les síl·labes presentin sonicitat decreixent respecte del nucli i la restricció de fidelitat IO-DEP vetlla perquè no s'afegeixi material epentètic respecte de la forma subjacent. A (6), la possibilitat que la vocal epentètica s'insereixi enmig queda bloquejada per l'acció de la restricció O-CONT(IGÜITAT), que sanciona l'afegiment intramòrfic de segments ("The portion of S₂ standing in correspondence forms a contiguous string ("No Intrusion")", McCarthy&Prince 1995: 371; vg. també Kenstowicz 1994).

(6) /skúʎ/: [əs.kúʎ]

/skúʎ/	SEQSON	OO-MAX-MARGE	O-CONT	IO-DEP
a. skúʎ	*!			
☞ b. əs.kúʎ				*
c. sə.kúʎ			*!	*

(7) /u#skúʎ/: [wəs.kúʎ]

/u#skúʎ/ Base: əs.kúʎ	SEQSON	OO-MAX-MARGE	O-CONT	IO-DEP
a. us.kúʎ		*!		
☞ b. wəs.kúʎ				*

Un problema potencial que presenta la TCT és com s’han d’interpretar les relacions entre formes flexionades quan els membres d’un paradigma flexiu presenten efectes homogeneïtzadors en relació amb la forma d’un radical que no existeix com a mot independent; és a dir, en els casos en què el radical influent és una forma lligada i no una forma lliure. Benua (1997: § 6.3) defensa que fins i tot en aquests casos les relacions de correspondència s’estableixen entre formes lliures i que consideracions morfològiques independents eviten que la forma morfològica derivada presenti superficialment les marques de flexió corresponents a la base. Aquestes restriccions penalitzarien, per exemple, el doble marcatge o la flexió no perifèrica. Un dels exemples que analitza Benua en aquests termes és del polonès. En aquesta llengua, hi ha un fenomen de tancament de *o* a *u* en síl·labes travades; però el tancament es produeix també en el genitiu plural, encara que en aquest cas la vocal apareix en síl·laba oberta (la forma problemàtica apareix en cursiva a (8)):

(8) Diminutiu femení:

	SINGULAR	PLURAL
‘vaca’		
Nominatiu	kr[u]w.ka	kr[u]w.ki
Genitiu	kr[u]w.ki	<i>kr[u].wek</i>
Datiu	kr[u]w.ce	kr[u]w.kom
Acusatiu	kr[u]w.ke	kr[u]w.ki
Instrumental	kr[u]w.ka	kr[u]w.kami
Locatiu	kr[u]w.ce	kr[u]w.kach

La interpretació que fa Benua, basada en el treball de Kraska-Szlenk (1995), és que la base de la qual deriva el genitiu plural *kr[u].wek* és el nominatiu singular *kr[u]w.ka*. Proposa una restricció de fidelitat OO de la forma nominativa singular a la genitiva plural per justificar la generalització del tancament. En el genitiu, la marca de nominatiu singular *-ka* no és present perquè es produiria un conflicte de marcatge (nominatiu singular i genitiu plural alhora): l’ordenació amunt en la jerarquia d’una restricció morfològica en contra del doble marcatge descartaria un *output*, agramatical, possible com *kr[u]w.kaek*. Un dels problemes que presenta aquest tipus d’interpretació és que no queda justificat per què la forma de genitiu plural deriva de la de nominatiu singular. A simple vista sembla, més aviat, que hi hagi un efecte unificador del paradigma flexiu, que n’afecta la part constant (això és, el radical). I és en aquesta línia que han treballat els models simètrics que presentarem al § 2.2.

En el marc de les propostes que prenen com a base les correspondències asimètriques, treballs posteriors a Benua (1997) s’han encaminat o bé a relaxar la proposta de Benua per acomodar-hi d’una manera més simple els casos anteriorment esmentats (cf. Baković 2000), o bé a constrènyer-la per excloure’ls del tot (cf. Kager 1999a, b).

Així, Baković (2000) reformula les restriccions de fidelitat OO de Benua, que s’estableixen entre mots independents, en termes de restriccions de fidelitat OO entre el radical (o *stem*) i la forma afixada, en què el radical “may or may not be --and in some cases quite clearly is not-- an independently occurring surface form of the language in question” (p. 70-71). Des d’aquest punt de vista, les relacions de correspondència entre radical i forma afixada s’han d’establir, en cada cas, per a contextos morfològics concrets i en funció de cada llengua. Aquesta proposta, per tant, acaba essent tan estipulativa com l’acceptació de cicles no finals específics a cada llengua en fonologia lèxica. Un altre aspecte negatiu d’aquesta interpretació *light* de la base és que, com que els radicals no superficials que s’acaben comparant no són realment *outputs* possibles, caldria implementar la TCT de manera que

permetés establir relacions de correspondència OO entre formes que després seran descartades com a possibles mots reals.

L'alternativa restrictiva a la proposta de Benua és la de Kager (1999a, b), que parteix de la definició de base següent (inspirada en les assumpcions per als cicles de Brame 1974):

- (9) • The base is a free-standing output form --a word.
• The base contains a subset of the grammatical features of the derived form.
(Kager 1999b: 282)

D'acord amb el primer criteri, la base sempre ha de ser un mot independent (una forma lliure). D'acord amb el segon criteri, la base es troba composicionalment relacionada amb la forma afixada des del punt de vista morfològic i semàntic, i es troba en una relació de subconjunt respecte d'ella. La proposta de Kager limita el nombre de possibles correspondències OO i prediu que les relacions d'identitat no es poden establir quan no s'acompleixen els dos criteris, i la continència és una característica desitjable en qualsevol model. Això sí, mentre que el primer criteri de la definició de (9) es pot deduir de la mateixa noció de correspondències OO, el segon criteri --que, de fet, reproduïx l'ordenació derivacional-- és estipulat. Vegem-ne una aplicació que impliqui membres d'un paradigma flexiu. L'exemple és del castellà.

En la bibliografia s'ha discutit a bastament el fenomen de la generalització de la despalatalització que actua en posició de coda (*desde/n/*: *desdén[n]*) als plurals tipus *desdenes*, en què la nasal es troba en posició d'obertura. La despalatalització no es produeix en posició d'obertura en altres mots morfològicament relacionats, com ara en les formes verbals *desdeñes*, *desdeñar* o en la forma derivada adjectival *desdeñoso*.⁴ Lloret&Mascaró (2004) justifiquen el comportament dels plurals remetent a una restricció de fidelitat entre formes lliures superficials, en el benentès que interpreten la categoria de nombre en termes privatius, amb el tret [PLURAL] només. D'aquesta manera la forma de singular satisfà les condicions de (9) per actuar de base: el singular (*desdén*) és una forma lliure i conté un subconjunt dels trets gramaticals de la forma de plural (v. gr., *desdén* [NOM, MASCULÍ], *desdenes* [NOM, MASCULÍ, PLURAL]).

Els tableaux (10)-(11) il·lustren aquest cas. Aquí s'utilitza, en línia amb el treball de Beckman (1998), la restricció de fidelitat posicional que singularitza els trets dels elements de l'obertura, que és el marge sil·làbic més prominent:

IDENTITATOBERTURA(PUNTD'ARTICULACIÓ) (o IDOB(PA)). Universalment, aquest tipus de restriccions es troben ordenades més amunt en la jerarquia que no pas les corresponents restriccions de fidelitat generals, IDENTITAT(PUNTD'ARTICULACIÓ) (o ID(PA)) en el nostre cas. Ambdues restriccions d'identitat vetllen per mantenir sense alterar els punts d'articulació però, en la jerarquia, enmig s'hi situa la restricció *PAL(ATAL), que penalitza el punt d'articulació complex, marcat, palatal. (La restricció que penalitza el punt d'articulació alveolar de la [n], és a dir *CORONAL, estaria ordenada més avall en la jerarquia perquè és un punt d'articulació no marcat; vg. Padgett 1997, entre altres.) Amb l'ordenació de *PAL enmig de les restriccions d'identitat s'aconsegueix que el punt d'articulació palatal es mantingui en les obertures (cf. (11)) però es perdi en les codas (cf. (10a)). La restricció OO-PA, que vetlla per la identitat del punt d'articulació entre formes superficials morfològicament relacionades per (9), es troba ordenada per damunt de les restriccions anteriors. OO-PA actua en el cas del plural perquè té una base corresponent, això és, la forma de singular (cf. (10b)); però no actua en els casos de flexió verbal o en altres mots derivats perquè no tenen base, ja que no satisfan els criteris de (9). En concret, en el cas de les formes verbals, són exclusius els trets de segona persona del singular (*desdeñes*) i el de primera persona del singular (*desdeñe*), per exemple. (En els exemples següents només es transcriuen fonèticament les consonants rellevants.)

(10) a. desde/n/: desdé[n] (nom)

desde _n Base: ---	OO- PA	IDOB (PA)	*PAL	ID (PA)
desde _n			*!	
☞ desdén				*

b. desde/n/+es: desde[n]es (nom)

desde _n +es Base: desdén	OO- PA	IDOB (PA)	*PAL	ID (PA)
desde _n es	*!		*	
☞ desdenes		*		*

(11) desde/n/+es: desde[n]es (verb)

desde _n +es Base: ---	OO- PA	IDOB (PA)	*PAL	ID (PA)
☞ desde _n es			*	
desdenes		*!		*

Aquesta interpretació de la despalatalització en els plurals, derivada directament de la definició restringida de base de (9), explica així mateix que la despalatalització actuï en els diminutius (cf. *clavel-claveles-clavelito* vs. *clavellina*), perquè la forma no diminutiva també compleix les condicions de (9) per fer de base a la forma diminutiva (v. gr., *clavel* [NOM, MASCULÍ], *clavelito* [NOM, MASCULÍ, DIMINUTIU]).⁵

Òbviament, qualsevol situació en què es demostrï que la influència va de la forma derivada a la simple, i no de la simple a la derivada, contradiria aquesta proposta. I certament trobem casos d'aquest tipus esmentats en la bibliografia (vg. Bobaljik 1998, Kiparsky en premsa). Cal notar, però, que, en general, els casos al·ludits impliquen membres de paradigmes flexius, per als quals McCarthy (2001) ha proposat una explicació alternativa, i complementària de l'anterior, en termes de paradigmes òptims (o *Optimal Paradigms*), que presentem al § 2.2.1. (Altres restriccions simètriques en termes d'uniformitat paradigmàtica també podrien donar-ne compte; vg. §§ 2.2.2 i 2.2.4.)

Finalment, cal observar que la TCT només pot actuar entre mots afixats i les bases corresponents d'aquests mots sense afixar. Per tant, en aquest marc, tant en la versió *light* com en la versió més estricta, no és possible postular efectes homogeneïtzadors que només afectin els afixos, tal com és factible en les propostes d'uniformitat paradigmàtica de Burzio (1994, 1996, 1998, 2000), Kenstowicz (1996, 2002), Steriade (1999) i altres autors, que comentarem als §§ 2.2.2, 2.2.4. Alguns dels casos que en la bibliografia es reporten com a exemples d'uniformitat d'afixos es reanalitzen a Benua (1997) en termes de restriccions de marcatge i de restriccions de fidelitat IO que fan referència a la identitat a la forma d'un afix concret. Restriccions d'aquest tipus, relatives a la forma de morfemes concrets, abunden en la bibliografia de la TO però posen en entredit el caràcter universal de les restriccions, i per això presenten força detractors.

2.2. Relacions simètriques ($\alpha \leftrightarrow \beta$)

2.2.1. Els paradigmes òptims

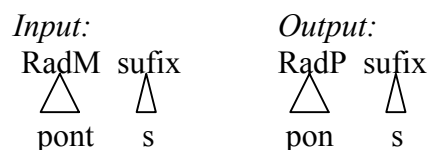
McCarthy (2001) ha proposat un altre tipus d'ampliació per a la TC, que complementa la TCT i explica nous casos; és el model dels paradigmes òptims (PO, o *Optimal Paradigms*). D'acord amb aquesta proposta, les formes flexionades d'un mateix paradigma no presenten relacions asimètriques com les que acabem de veure al § 2.1, sinó relacions simètriques

d'acord amb les quals qualsevol forma pot influenciar-ne una altra. Aquest model és rellevant per als casos en què de forma clara no hi ha una forma prioritària que serveixi de base per influenciar les altres (com ara en la flexió verbal).⁶ Les premisses d'aquest model són les següents (p. 5):

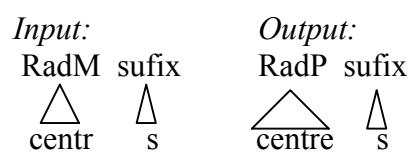
- a. Candidates consist of entire inflectional paradigms.
- b. Markedness and input-output faithfulness constraints evaluate all members of the candidate paradigm. The violation-marks incurred by each paradigm member are added to those incurred by all the others.
- c. The stem (shared lexeme) in each paradigm member is in correspondence relation \mathfrak{R}_{OP} with the stem in every other paradigm member. (That is, for every candidate paradigm P there is a relation \mathfrak{R}_{OP} on $P \times P$.) There is no distinctive base --rather, every member of a paradigm is a base of sorts with respect to every other member.
- d. There is a set of output-output faithfulness constraints on the \mathfrak{R}_{OP} correspondence relation.

En els PO, les relacions de correspondència s'estableixen només entre radicals, perquè és la part constant i estable dels paradigmes flexius. No afecta per a res les desinències flexives. Els radicals que es troben en relació de correspondència \mathfrak{R}_{PO} apareixen en les formes de sortida, perquè PO estableix correspondències entre formes superficials (OO). Per tant, les restriccions de fidelitat PO avaluen la forma superficial del radical de cada membre del paradigma respecte de la forma superficial del radical de cada altre membre del paradigma per tal de minimitzar diferències. A Lloret (2003, 2004) s'argumenta que la forma superficial dels radicals és un radical prosoditzat (o RadP), perquè en l'*output* tots els segments han d'estar incorporats a l'estructura prosòdica si no volen ser eliminats. El RadP és la seqüència de segments que segueix o precedeix els afixos flexius. Això vol dir que, tant si la forma d'entrada del radical (o radical morfològic, RadM) perd un segment (12a) com si el guanya (12b) en la forma fonètica, la seqüència fonètica que precedeix un sufix flexiu (o RadP) és el punt de partida de les relacions PO. Aquesta distinció entre radicals morfològics (els de l'*input*) i radicals prosòdics (els de l'*output*) també s'ha proposat, per motius independents, en els treballs d'Itô&Mester (1997) sobre la composició i de Downing (1999) sobre el truncament. (Els exemples següents es presenten en forma ortogràfica per simplicitat.)

(12) a. Input: pont+s Output: pons

b. Input: centr+s Output: centres

Aquesta precisió sobre quina seqüència constitueix la base comparativa de les restriccions PO és determinant en el treball de Lloret (2002, 2003) sobre les formes verbals sense terminació vocàlica del català insular. Com és sabut, una característica del català insular

és que no té marca explícita de flexió en la primera persona del singular del present d'indicatiu (*pos*, de *posar*; *cant*, de *cantar*, etc.). La singularitat és que, quan els radicals verbals acaben en grups consonàntics que no es poden sil·labificar, aquests grups es mantenen sense afegir-hi la vocal epentètica *e* [ə] com passa en altres casos: *idolatr*, d'*idolatrar*; *entr*, d'*entrar*; *obr*, d'*obrir*, etc.; cf. formes nominals amb epèntesi regular vocàlica final, com *teatre*, *centre*, *llibre*, i altres formes verbals amb epèntesi, com les infinitives *bat+re*, *permet+re*.⁷ Les restriccions pertinents aquí són SEQ(ÜENCIACIÓ)SON(ICITAT) i IO-DEP. En una avaluació estrictament d'*inputs* a *outputs*, per als casos amb epèntesi l'ordenació necessària seria SEQSON » IO-DEP (cf. (13a)), mentre que per als altres casos l'ordenació obligada seria la inversa (cf. (13b)). Es tractaria, doncs, d'un cas d'ordenació paradoxal de les restriccions.

- (13) a. *Input:* centr bat+r
 Output: centrē bat+rē (SEQSON » IO-DEP)
- b. *Input:* entr
 Output: entr (IO-DEP » SEQSON)

Lloret analitza aquesta situació excepcional en termes de restriccions PO. La restricció PO rellevant és PO-DEP, que controla les alternances en la forma superficial dels radicals (RadP) respecte de la inserció de segments. La jerarquia PO-DEP, SEQSON » IO-DEP és suficient aquí per il·lustrar aquest punt (vg. una anàlisi més detallada a Lloret 2002, 2003). (En els tableaux següents el símbol ']' marca el marge dret dels RadP que es troben en relació de correspondència.) En el tableau (14), la restricció de sonicitat avalua cada paradigma sumant les violacions en què incorre cada un dels membres del paradigma. En el nostre cas, assigna una marca de violació al paradigma candidat (a) a causa de la forma de la primera persona (*entr*). Però el paradigma candidat (b), amb epèntesi a la primera persona per satisfer SEQSON, viola PO-DEP moltes vegades: PO-DEP compta una violació per a cada parella de formes del paradigma en relació amb la inserció de material epentètic, i la relació és completament simètrica. Així, hi ha una violació per a la parella *entre]* \mathfrak{R}_{PO} *entr]es*, una altra per a la parella *entre]* \mathfrak{R}_{PO} *entr]a*, etc. Un possible paradigma candidat (c), amb generalització de l'epèntesi per satisfer PO-DEP, queda descartat per efecte de la restricció de marcatge superior *AA, que penalitza determinats hiats. En aquest punt de la jerarquia, els candidats (a) i (b) queden empatats; IO-DEP acaba descartant el candidat amb epèntesi.

(14)

entr	*AA	PO-DEP	SEQSON	IO-DEP
☞ a. <entr], entr]es, entr]a...>			*	
b. <entre], entr]es, entr]a...>		molts *		*!
c. <entre], entre]es, entre]a...>	molts *!			molts *

El tableau (15) il·lustra el cas d'un verb sense problemes de sil·labificació en les formes del present d'indicatiu però amb problemes en l'infinitiu, a partir de la forma subjacent *bat+r*. Aquí el paradigma candidat (b), amb epèntesi a l'infinitiu (*bat]re*), guanya perquè no viola la restricció PO-DEP ja que en l'infinitiu la vocal afegida (això és, la darrera vocal) no forma part del radical superficial (és a dir, del RadP).

(15)	bat	*AA	PO-DEP	SEQSON	IO-DEP
	a. <bat], bat]s̄, bat]...bat]r>			*!	
	☞ b. <bat], bat]s̄, bat]...bat]r̄e>				*

Cal fer una observació important en relació amb la interpretació de la vocal epentètica com a part del radical superficial, o RadP. A McCarthy (2001), tots els casos que s'analitzen relatius a la presència o no d'elements epentètics tenen aquests segments en posició interna de radical i, per tant, quan es comparen els radicals mitjançant restriccions de fidelitat PO, els elements epentètics són --inqüestionablement-- part del material radical superficial comparat. En l'exemple del català, en canvi, la vocal epentètica que afecta el resultat final a (14) es troba a la perifèria del radical M i, per tant, cal determinar si aquesta vocal afegida, en el nivell de sortida, on tot el material ha d'estar incorporat a l'estructura prosòdica si no vol ser eliminat, compta a) com a part del radical, que seria el radical P; b) com a part dels elements afixals, o c) com a part de qualsevol dels dos en virtut de la hipòtesi de *richness of the base*, que dona llibertat d'anàlisi (Prince&Smolensky 1993: "all inputs are possible", p. 191). En la proposta de Lloret (2002, 2003) és determinant que aquesta vocal compti com a part del radical, i això ve donat per la definició de radical P (la seqüència que apareix davant/darere els afixos flexius), talment com a McCarthy&Prince (1995) i pel que fa als mots reduplicats la base dels reduplicats es defineix com la seqüència que apareix al costat del *reduplicans* (RED). L'adscripció prosòdica de la vocal epentètica al radical no és del tot estipulada, com pot semblar a primer cop d'ull, sinó que concorda amb el comportament general de les llengües en relació amb l'al·lomorfa, les quals tendeixen a preferir l'al·lomorfa en els afixos si la classe de radicals afectada és gran (per evitar la profusió d'al·lomorfa en els radicals) però en els radicals si la classe de radicals afectada és menys nombrosa (vg. Burzio 2000). Altres restriccions IO recullen també la prominència dels radicals i les arrels, enfront de les terminacions, per altres motius. Així, la restricció FIDELITAT A L'ARREL (o ROOT FAITHFULNESS) es va proposar per donar compte de la major resistència al canvi dels segments de l'arrel en relació amb els dels afixos (en casos d'harmonia vocàlica, per exemple) i es troba universalment ordenada abans de FIDELITAT A L'AFIX (o AFFIX FAITHFULNESS): FIDELITAT-ARREL » FIDELITAT-AFIX (vg. Beckman 1998).

Tornem a l'exemple del català que estàvem analitzant, perquè la situació provocada per la flexió nominal, i més concretament pels adjectius, és més complexa. En el cas dels substantius, l'epèntesi s'insereix en les dues formes quan tots dos membres necessiten una vocal de suport per a la sil·labificació, perquè així també se satisfà la restricció PO-DEP (cf. (16)).

(16)	centr	*AA	PO-DEP	SEQSON	IO-DEP
	a. <centr], centr]s>			*,*!	
	☞ b. <centr̄e], centr̄e]s>				*,*

El paradigma dels adjectius conté quatre formes de flexió. El morf regular de femení és +a, el qual pel seu caràcter vocàlic afavoreix sempre la sil·labificació de les consonants finals del radical. En adjectius amb radicals amb problemes de sil·labificació, com *aspr-* (d'*aspre*), l'anàlisi proposada erròniament escolliria com a òptim el paradigma candidat (17a), paral·lel al dels verbs (cf. (14a)), en lloc del paradigma candidat gramatical (17b), amb epèntesi a les formes de masculí només. (El candidat gramatical que voldríem que guanyés s'indica amb el símbol '☞'.)

(17)

aspr	*AA	PO-DEP	SEQSON	IO-DEP
☞ a. <aspr], aspr]s, aspr]a, aspr]es>			*,*	
☞ b. <aspre], aspre]s, aspre]a, aspre]es>		****		*,*!
c. <aspre], aspre]s, aspre]a, aspre]es>	*,*!			*,*,*,* ,, ,

A Lloret (2003) es presenten dues possibles solucions. Una solució és recórrer a una restricció de fidelitat OO, de la forma de singular a la forma de plural, com les que hem utilitzat més amunt amb relació al fenomen de la despalatalització en castellà (cf. (10b)). L'altra és recórrer a una organització per subparadigmes. És a dir, admetre un subparadigma relatiu al nombre independent del de gènere: <masculí singular, masculí plural>; <femení singular, femení plural> (i de manera semblant en el paradigma verbal). Aquesta organització morfològica permetria establir, a més de les restriccions PO que afecten tot un paradigma, relacions subparadigmàtiques (SPO) que afectarien un subconjunt de membres d'un paradigma. Obviament, les restriccions SPO estarien universalment ordenades per sobre de les PO corresponents; els supradigmes haurien d'estar morfològicament motivats. A una solució en termes de subparadigmes recorren, per exemple, Bonet *et al.* (2003) per explicar que, en català, els plurals que requereixen una vocal addicional per qüestions de sil·labificació afegeixen *e* si el singular també necessita aquesta vocal (com en les masculins <centre, centres> i <aspre, aspres>, i en els femenins <feliç, felices>), però afegeixen *o* si el singular no la necessita (com en els masculins <pis, pisos>; <gris, grisos>; <feliç, feliços>).⁸ (Altres aplicacions de la noció de subparadigma relatives a la flexió nominal i a l'elisió de segments en balear apareixen a Pons 2004. Cal tenir en compte, però, que tots els casos de flexió nominal poden analitzar-se sense problemes en termes de fidelitat estricta OO, de la forma de singular a la de plural.)

La il·lustració anterior s'ha centrat en el fenomen, més complex, de l'epèntesi. Però l'anàlisi en termes de PO també explica satisfactòriament altres casos 'especials' de no-aplicació de la fonologia regular en la flexió verbal. Aquests altres fets 'especials' afecten no només les primeres persones del singular sinó també les altres persones sense terminació vocàlica, i tant en català insular com en les altres varietats. Això passa, per exemple, en relació amb la no-elisió de *-r(+s)* i *-n* finals en els radicals verbals *vs.* l'elisió, en els mateixos contextos, en altres tipus de mots: *jo mir, jo mor* en català insular, i també *tu mor+s* i *ell mor* en català general; *jo man* en català insular, i també *ell entén, ell pren* en català general s'oposen a *po(r)* i *po(r)+s* (cf. *poruc*), *madu(r)* i *madu(r)+s* (cf. *madura*), *cant+a+(r)* (cf. *canta[r]-ho*); *mà* (cf. *manada*), *vari+a+ció* (cf. *variacions*).⁹ En tots els casos, la voluntat de mantenir màximament uniformes els radicals verbals (almenys pel que fa a l'elisió o afegiment de segments que hem il·lustrat) explica, de manera simple, la no-aplicació de la fonologia regular en determinades formes verbals.¹⁰

En suma, respecte del model PO proposat per McCarthy (2001) discrepem en un aspecte important. Segons aquest autor, les relacions de PO expliquen els casos d'identitat dins de paradigmes flexius (no es poden aplicar a mots relacionats derivacionalment o composicionalment per la pròpia definició del model), i, de la mateixa manera, les restriccions de fidelitat transderivacional a una base només poden actuar entre mots relacionats derivacionalment o composicionalment (i no entre mots relacionats per flexió). Des del nostre punt de vista, en canvi, sempre que s'acompleix la definició de 'base' de Kager (1999a, b) (cf. (9)) aquesta relació pot prevaler, tal com hem il·lustrat abans amb relació al fenomen de la despalatalització en castellà i de la inserció de *e/o* en els plurals del català. Un darrer exemple, més complex, a favor d'aquesta consideració, ens el proporciona la llengua afroasiàtica anomenada oromo.

L'oromo és una llengua que marca morfològicament el cas. A l'acusatiu, li correspon la forma de citació (o no marcada, CIT) dels mots. Els altres casos s'expressen com a enclítics.

Tots els morfs enclítics de cas, excepte el nominatiu, s'afegeixen al final del SN. El darrer mot del SN fa d'hoste a l'enclític; si l'hoste acaba en vocal breu, s'allarga aquesta vocal. Els exemples de (18) il·lustren aquest tipus de marcatge en relació amb el cas benefactiu (BEN). (Per simplicitat, en els exemples següents es presenten en forma ortogràfica; els diacrítics que apareixen sobre les vocals indiquen el to en aquest cas.)

- (18) a. Fárdá ìntálá#af bít+à
cavall.CIT noia#BEN compr+a
'Compra un cavall per a una noia.'
- b. Fárdá ìntálá kán béek+ná#af bít+à
cavall.CIT noia.CIT que coneix+em#BEN compr+a
'Compra un cavall per a una noia que coneixem.'

El morf de cas nominatiu (NOM: /ni/) s'afegeix al nucli del SN. Si la forma de citació del nom que fa de nucli acaba en vocal llarga, /ni/ s'hi afegeix directament (19a); però si acaba en vocal breu, aquesta vocal no apareix en la forma superficial (19b). Una altra singularitat que presenten les formes nominatives és que apareixen marcades amb $-\text{[i]}$ (en comptes de $-\text{[ní]}$) quan el morf de nominatiu limita amb dues consonants. D'aquesta manera s'eviten *outputs* amb seqüències triconsonàntiques, que no són permeses en oromo (19c), però en altres casos de sufixació (flexiva o derivacional) les seqüències de tres consonants s'eviten mitjançant la inserció de la vocal epentètica *i* [i], i no de l'al·lomorfa (19d). (En oromo, per qüestions perceptuals que no tenen res a veure amb els fet descrits aquí, les vocals finals *i* – [i], amb to alt, s'elideixen, excepte quan van precedides per dues consonants.)

- (19) a. sàrée 'gos.CIT' sàrée(n) 'gos.NOM'
b. námá 'home.CIT' námní 'home.NOM'
c. fárdá 'cavall.CIT' fárdí 'cavall.NOM'
d. tum+na: túmnà 'colpegem' danf+na: dánfīnà 'bullim'
tum+tuu: túmtúu 'ferrer' danf+tuu: dānfītúu 'tipus de beguda'

La forma dels nominatius de l'oromo és un exemple complex perquè implica tres aspectes diferents: *a*) al·lomorfa superficial relativa al marcador nominatiu (*ní~i*); *b*) diferències superficials relatives al segment que fa de base a la nominativització (el mot sencer, si la forma de citació acaba en vocal llarga; el radical, si acaba en vocal breu), i *c*) elusió de la fonologia regular (això és, del fenomen d'epèntesi). Aquests tres aspectes no es relacionen en anàlisis anteriors.¹¹ Lloret (2004) proposa una anàlisi TO paral·lela i integradora, basada en el reconeixement que el nominatiu, com els altres marcadors de cas, s'afegeixen a mots sencers, a les formes de citació (que són formes lliures, o 'bases', d'acord amb la definició de Kager esmentada a (9)). L'elisió de les vocals breus de les bases (cf. (19b-c)) i l'elisió de la nasal del morf de nominatiu (cf. (19c)) s'expliquen per qüestions d'identitat OO prosòdica relativa a la prominència: els segments de la síl·laba prominent de la base han de tenir corresponents en la forma derivada (OO-ó). Les altres restriccions pertinents aquí són *CCC (en contra de grups triconsonàntics), *i# (que expressa el rebuig per la vocal alta anterior amb to alt en posició final), IO-MAX i IO-DEP. L'ordenació *CCC, OO-ó » *i# » IO-MAX » IO-DEP justifica els fenòmens 'especials' que aparentment de manera fortuïta afecten conjuntament les formes nominatives.

Les condicions que determinen la prominència sil·làbica en oromo són intricades, perquè és una llengua tonal-accentual. Per a l'anàlisi que presentem aquí és suficient tenir en compte el següent: en els noms, la síl·laba prominent s'identifica amb la síl·laba que té un to alt i és sempre previsible a partir de les característiques segmentals del nom. Quan el nom conté més d'una síl·laba amb to alt, la prominència recau en la síl·laba accentuada; en els noms, l'accent sempre recau en la penúltima síl·laba. Per simplicitat, en els tableaux següents es marca la síl·laba prominent en negreta i només s'avaluen candidats amb assignació correcta de prominència (això implica que restriccions prosòdiques ordenades més amunt en la jerarquia eliminarien prèviament els candidats amb mala assignació de prominència prosòdica).

Així, tal com es pot veure en el tableau (20), les formes nominatives de bases terminades amb vocal llarga, en què la darrera síl·laba és prominent perquè és l'única amb to alt, simplement elideixen la vocal final del morf de nominatiu per satisfer *i#; cf. el candidat òptim, (b). El candidat (a) queda descartat perquè presenta una vocal *i* final; el candidat (c) queda descartat perquè no manté tots els elements de la síl·laba prominent de la base (que és la síl·laba *rée*).

(20)

saree#ni Base: <i>sàrée</i>	*CCC	OO-ó	*i#	IO-MAX	IO-DEP
a. <i>sàrée</i> ní			*!		
☞ b. <i>sàrée</i> n				*	
c. <i>sá</i> rní		*!	*	**	

El tableau (21) il·lustra el cas de la forma nominativa d'un nom terminat amb una consonant seguida de vocal breu, que té com a base la forma de citació *námá*, amb prominència a la primera síl·laba (a *námá* les dues síl·labes tenen un to alt i, per tant, l'accent determina la prominència, el qual recau en la penúltima síl·laba). Els candidats (a) i (b) queden descartats perquè no satisfan la identitat OO prosòdica relativa a la prominència.

(21)

nama#ni Base: <i>námá</i>	*CCC	OO-ó	*i#	IO-MAX	IO-DEP
a. <i>námá</i> ní		*!	*		
b. <i>námá</i> n		*!		*	
☞ c. <i>nám</i> ní			*	*	

El tableau (22) il·lustra el cas de les formes nominatives de noms acabats en dues consonants seguides de vocal breu. El candidat (c) viola *CCC; els altres candidats, excepte (f), violen la restricció d'identitat superficial de prominència, OO-ó. El candidat òptim és (f). És especialment interessant fixar-se en l'avaluació del candidat (e), *fàrdín*, el qual, malgrat respectar la fonologia 'regular' pel que fa a la inserció de *i* per destruir seqüències triconsonàntiques i a l'elisió de la vocal *-i#*, queda igualment descartat perquè no satisfà la restricció OO-ó.

(22)

farda#ni Base: fàrdá	*CCC	OO-σ	*í#	IO-MAX	IO-DEP
a. fàrdání		*!	*		
b. fàrdán		*!		*	
c. fàrdní	*!		*	*	
d. fàrdíní		*!	*	*	*
e. fàrdín		*!		**	*
f. fàrdí			*	**	

Finalment, el tableau (23) il·lustra un cas de sufixació, sense base, per al qual la restricció OO-σ és irrellevant. Aquí, l'ordenació d'IO-MAX per sobre d'IO-DEP determina que la millor manera de reparar seqüències de tres consonants és l'epèntesi.

(23)

arg+na Base: ----	*CCC	OO-σ	*í#	IO-MAX	IO-DEP
a. árgnà	*!				
b. árginà					*
c. árgà				*!	

Aquest exemple de l'oromo referma la posició presa en aquest treball: les relacions asimètriques TCT i les relacions simètriques PO no es poden derivar directament i exclusivament de la distinció entre derivació i flexió (tal com han suggerit autors com Kager 1999b o McCarthy 2001), sinó que el tipus de relació que preval en cada cas també depèn de l'organització dels trets gramaticals en les paraules morfològicament afins i de quina relació morfo-prosòdica imposa cada operació morfològica.

2.2.2. La uniformitat exponencial

Les ampliacions al model de TC presentades fins ara (això es, la TCT i els PO) no consideren la possibilitat que s'estableixin relacions entre afixos o relacions interparadigmàtiques que afectin els radicals (com ara una relació entre la forma dels radicals de totes les primeres persones del singular en la flexió verbal). I aquesta és una diferència important respecte d'altres conceptes d'uniformitat paradigmàtica derivades de la noció de consistència mètrica de Burzio (1994) esmentada més amunt.

Les nocions de consistència mètrica o anti-al·lomorfia (*Anti-Allomorphy*; vg. Burzio 1996), uniformitat exponencial (*Uniform Exponence*; vg. Kenstowicz 1996), uniformitat paradigmàtica (*Paradigm Uniformity*; vg. Steriade 1999, Kenstowicz 2002), o similars, tenen en comú el fet que afavoreixen la invariància exponencial de les formes superficials de qualsevol unitat morfològica, sigui radical o desinencial, flexional o derivacional. Vegem-ne un parell de definicions:

- (24) a. *Uniform Exponence* (Kenstowicz 1996):
Minimize differences in the realization of a lexical item (morpheme, stem, affix, word).
- b. *Paradigm Uniformity* (Steriade 1999):
All surface realizations of μ , where μ is the morpheme shared by the members of paradigm x, must have identical values for property P.

A partir de conceptes com els de (24) és, per tant, possible establir relacions de correspondència entre ocurrences d'un morfema no radical.¹² A una aplicació d'aquest tipus recorren, per exemple, Bonet&Lloret (2002) per explicar les formes pronominals del tipus [ə.sáp] per *se sap*, a partir de /s#sáb/, en certes varietats de Barcelona. En aquesta seqüència apareix una vocal inicial epentètica, però els elements sibilants del pronom i del verb s'han fusionat en un de sol; per tant, en la forma superficial ha desaparegut el context 'ss' que teòricament provoca l'epèntesi. Bonet&Lloret addueixen, en l'anàlisi TC paral·lela que presenten, que això es deu a l'efecte homogeneïtzador de mantenir la forma superficial [VC(C)] típica del paradigma dels proclítics quan apareixen sense combinar amb altres pronoms; les *ss* del pronom i del verb apareixen fusionades (indicat en els exemples següents amb el subíndex '1,2') per la impossibilitat de mantenir dues sibilants adjacents en català (un efecte d'OCP de sibilants). És a dir, la pressió de les formes superficials [əm] (/m/), [ət] (/t/), [əs] (/s/), [əns] (/nz/), [us] (/us/) en contextos preconsonàntics (v. gr., *em sap*: /m#sáb/, [əm.sáp]) provocaria que també en el cas de *se sap*, /s₁#s₂áb/, es forçés una forma amb aquest patró: [ə.s_{1,2}áp].

El tableau (25) il·lustra aquesta qüestió. OO-PAR(ADIGMA) és la restricció que afavoreix una forma superficial del tipus [VC(C)] en els contextos proclítics amb un sol pronom. OCP_S és la restricció en contra del contacte de sibilants. AL(INEAR)(CL-LEX) és la restricció que alinea el marge del clíctic amb el marge de l'element lèxic, l'hoste, del qual depèn (el verb, en aquest cas). REAL(ITZEU)_μ vetlla perquè un morfema (μ) tingui algun exponent fònic en la forma superficial; és a dir, perquè no es perdi del tot la informació morfològica. UNIF(ORMITAT) vetlla perquè els segments no tinguin múltiples correspondències morfològiques; és a dir, perquè no siguin exponents de dos, o més, morfemes alhora. (Per simplicitat, no s'inclouen candidats del tipus [ə.s₁áp], amb elisió de la 's' del verb, els quals quedarien descartats per l'acció de la restricció OO-MAX-MARGE presentada al § 2.1, cf. (6)-(7), que estaria ordenada amunt en la jerarquia de restriccions.) (Per a una anàlisi més detallada, vg. Bonet&Lloret 2002.)

(25) /s#sáb/: [ə.sáp]

/s ₁ #s ₂ áb/	OCP _S	AL(CL-LEX)	REAL _μ	OO-PAR	UNIF	IO-MAX	IO-DEP
a. s ₁ s ₂ áp	*!			*			
b. s ₁ ə.s ₂ áp		*		*!			*
c. əs ₁ .s ₂ áp	*!						*
d. ə.s ₂ áp			*	*!		*	*
e. ə.s _{1,2} áp		*			*		*

El tableau (26) il·lustra la situació, més general, de les varietats que, malgrat tenir formes del tipus [VC(C)] en tots els altres contextos preconsonàntics (amb un sol pronom), presenten [sə.sáp] (el candidat (b)) en el cas de contacte de sibilants. El motiu d'aquesta diferència és la posició més baixa en el rànquing de la restricció OO-PAR.

(26) /s#sáb/: [s̩.sáp]

/s ₁ #s ₂ áb/	OCP _S	AL(CL-LEX)	REAL _μ	UNIF	IO-MAX	IO-DEP	OO-PAR
a. s ₁ s ₂ áp	*!						*
☞ b. s ₁ ə.s ₂ áp		*				*	*
c. əs ₁ .s ₂ áp	*!					*	
d. ə.s ₂ áp			*		*!	*	*
e. ə.s _{1,2} áp		*		*!		*	

2.2.3. El contrast paradigmàtic

Un efecte de relació simètrica que no queda recollit en les ampliacions fins ara esmentades de la TC és el del contrast paradigmàtic (*Paradigmatic Contrast*; vg. Kenstowicz 2002). Es tracta de l'efecte contrari al que hem vist fins ara; és a dir, casos en què la fonologia regular deixa d'actuar per evitar la semblança superficial (o homofonia) de formes morfològicament relacionades. Un exemple possible de la funció d'una restricció d'aquest tipus en català el trobem en el cas, aïllat, del paradigma del verb *morir* a la ciutat de Palma, que en el present d'indicatiu fa *(jo) mor* [mór], *(tu) mors* [mórs], *(ell) mor* [mó] (enfront de *(jo) mor* [mór], *(tu) mors* [mórs], *(ell) mor* [mór], en altres varietats del balear). A Palma, la pronunciació innovadora de la tercera persona del singular (amb elisió de *-r*) es pot atribuir a un efecte de contrast entre la primera i la tercera persona del singular, [mór] vs. [mó]; en aquest cas, la fonologia 'regular' actua en la forma no marcada (la tercera del singular) tal com es predi en fonologia natural. Noteu, però, que el contrast paradigmàtic tot sol no explica la pronunciació de la bategant a la segona persona del singular, que presenta el context *-r(+s)*: *(tu) mors* [mórs] (vs. *por+s* [pós], amb elisió en el mateix context). Sembla, doncs, que el contrast és un factor a tenir en compte per explicar la tendència a un determinat canvi, però no explica la situació sincrònica més estable i generalitzada de les formes flexives verbals del català insular.

El contrast paradigmàtic també pot explicar els paradigmes marginals de *córrer*, *corr*, *corre+s*, *corre* (a zones de Mallorca i a Menorca, Eivissa i Formentera) i d'*obrir*, *obr*, *obre+s*, *obre* (a Menorca), que presenten formes amb vocal de suport, regular, en les segones i terceres persones i sense a les primeres per evitar l'homofonia. No serveix, però, per donar compte dels paradigmes més generals i regulars existents en la II i III conjugació. Així, el contrast paradigmàtic no explica, almenys sincrònicament, els casos en què la inserció regular de *e* en la primera persona no provocaria homofonia amb la tercera persona; cf. en alguerès, *curr*, *curr+is*, *curr+i*; *obr*, *obr+is*, *obr+i*; *umpr*, *umpr+is*, *umpr+i*, que presenten les terminacions vocàliques regulars de la III conjugació de l'alguerès. Tampoc no explica els casos en què la inserció regular de *e* no afecta la segona persona del singular, la qual no és homòfona amb cap altra forma, com a *corr*, *corr+s*, *corre*, del salleric. Ni tampoc no dona compte dels casos en què la inserció regular de *e* no afecta cap de les tres persones de singular, com ara a *corr*, *corr+s*, *corr* i *obr*, *obr+s*, *obr*, a zones de Mallorca. (Per a una explicació sobre les motivacions per a l'existència d'aquests paradigmes marginals i de les relacions implicatives que presenten, vg. Lloret en premsa.)

2.2.4. Versió radical sense *inputs*

Una visió més radical de la funció de les relacions de fidelitat OO la trobem en els treballs de Burzio (1996, 1998, 2000), a partir del resultat de Burzio (1994). Burzio prescindeix completament de les representacions d'entrada (dels *inputs*) i estableix una sèrie de xarxes relacionals entre formes superficials morfològicament afins (*multiple correspondences*). La gramàtica, en aquest model, es limita a comprovar que les formes resultants s'adiguin amb la fonologia regular de la llengua en qüestió i que aquestes mantinguin les relacions d'identitat pertinents entre diferents formes superficials.

Un avantatge d'aquest model és que segueix a ultrança la hipòtesi d'optimització del lèxic (*lexicon optimization*) proposada per Prince&Smolensky (1993: § 9.3), segons la qual s'afavoreixen els *inputs* que s'assemblen més als *outputs*, els que són més harmònics: en el model de Burzio, tots els *inputs* són formes existents (*outputs* reals). També s'adiu, parcialment, amb l'assumpció de *richness of the base*, esmentada més amunt, en el sentit que no es limita el nombre de possibles *inputs*: en el model de Burzio, tots els *outputs* reals poden servir d'*inputs*. Ara bé, cal notar que la negació de l'existència de possibles *inputs* diferents a *outputs* reals va en contra de l'esperit més general de *richness of the base*. Un altre problema important que presenta aquest model és que no limita de cap manera les possibles relacions de correspondència que es poden establir entre formes morfològicament relacionades. Les múltiples relacions de correspondència s'estableixen, per tant, a conveniència en cada cas. Així mateix, diferents autors han fet notar els problemes empírics que generen els models que rebutgen les representacions subjacents (vg., entre altres, McCarthy 2003b).

3. VALORACIÓ GLOBAL

Els esforços que ha fet la TO, i en especial la versió de la TC, per acomodar paral·lelament problemes d'interfície fonologia-morfologia s'han encaminat, en gran mesura, cap a l'estudi de relacions de fidelitat transderivacional entre formes superficials morfològicament afins. Aquestes solucions normalment impliquen una determinada visió i organització de la morfologia, però aquests són aspectes que la TO no s'ha preocupat seriosament de desenvolupar. De fet, moltes de les definicions que es proposen per a les restriccions paradigmàtiques descansen, per exemple, en la noció de paradigma, però cap treball TO es preocupa realment d'explicar on i com s'originen aquests paradigmes. Sense una teoria morfològica més clara sembla difícil avançar més enllà d'una manera *continguda*. Aquesta és la crítica més important que Kiparsky (en premsa) fa, i desenvolupa des de diferents punts de vista, amb relació a l'ús de la fidelitat transderivacional per mantenir la versió paral·lela de la TO. Òbviament, Kiparsky defensa la superioritat d'una versió cíclica o lèxica (això és, no global, serial) de la TO. Aquest treball no té per objectiu dissertar sobre els inconvenients de les aproximacions serials a la TO, i per tant deixem de banda aquest tema. (Per a una il·lustració sobre la impossibilitat de la TO serial d'explicar certs aspectes de la fonologia del català, vg. Bonet&Lloret 2004.)

Unes altres qüestions importants de tipus conceptual que plantegen les aproximacions paradigmàtiques entre formes superficials fan referència a la manera en què el procés d'avaluació accedeix a la informació sobre les característiques dels *outputs* i, en relació amb el que s'ha dit en el paràgraf anterior, la manera en què aquests *outputs* estan relacionats paradigmàticament i el lloc on es troba emmagatzemada aquesta informació. Aquestes qüestions no les susciten, per exemple, altres ampliacions de la TC que s'han proposat per solucionar problemes d'interfície fonologia-morfologia. Ens referim, per exemple, a la teoria de la simpatia (*Sympathy Theory*; cf. McCarthy 1999, 2003a) i a la teoria del marcatge

comparatiu (*Comparative Markedness*; cf. McCarthy 2003c), en què tant el ‘candidat simpàtic’ com el que conté ‘informació vella’ formen part del conjunt de candidats possibles que genera GEN i, per tant, el procés d’avaluació no ha de referir-se a informació continguda fora del propi conjunt de candidats aïllats. Òbviament, aquestes propostes alternatives provoquen altres preguntes conceptuals i empíriques, que també deixem per discutir en una altra ocasió.

Per acabar, farem esment d’una qüestió empírica mal resolta: l’ampliació del model TC per donar cabuda a restriccions paradigmàtiques incrementa enormement el número de restriccions possibles i, per tant, la capacitat tipològica de combinar-se entre elles. Atès que el concepte de *factorial typology*, o la possibilitat que cada possible ordenació de les restriccions generi una llengua possible, ha estat clau des dels inicis en TO (vg. Prince&Smolensky 1993: § 6), la pregunta que ens cal fer (i contestar) és la següent: Quants tipus d’aquestes possibilitats de combinació pod(r)em constatar realment en les llengües del món?

REFERÈNCIES

- BAKOVIĆ, Eric J. (2000): *Harmony, Dominance and Control*. Tesi doctoral, Rutgers University. (Es pot consular en línia a: <http://rucs.rutgers.edu/roa.html>, ROA # 360.)
- (2001): “Nasal Place Neutralization in Spanish”. Dins: *U Penn Working Papers in Linguistics 7.1: Proceedings of the 24th Annual Penn Linguistics Colloquium*, Michelle Minnick Fox, Alexander Williams i Elsi Kaiser (ed.), XX-XX. Philadelphia, PA: PWPL. (Es pot consular en línia a: <http://rucs.rutgers.edu/roa.html>, ROA # 386.)
- BECKMAN, Jill N. (1998): *Positional Faithfulness*. Tesi Doctoral, University of Massachusetts, Amherst. (Es pot consular en línia a: <http://rucs.rutgers.edu/roa.html>, ROA # 234.)
- BENUA, Laura (1995): “Identity effects in morphological truncation”. Dins: *Papers in Optimality Theory*. University of Massachusetts Occasional Papers in Linguistics, vol. 18, Jill Beckman, Laura Walsh Dickey i Suzanne Urbanczyk (ed.), 77-136. Amherst, MA: Graduate Linguistic Student Association.
- (1997): *Transderivational Identity: Phonological Relations between Words*. Tesi doctoral., University of Massachusetts, Amherst. (Publicat com *Phonological Relations between Words*. New York: Garland, 2000.)
- BENVENISTE, Émile (1946): “Structure des relations de personne dans le verbe”. Dins: *Problèmes de linguistique générale, 1*, 225-237. Paris: Gallimard.
- BOBALJIK, Jonathan D. (1998): “Mostly Predictable: Cyclicity and the Distribution of Schwa in Itelmen”. Dins: *Proceedings of WECOL*, vol. 9, Vida Samiian (ed.), XX-XX. Santa Cruz, CA: University of Santa Cruz. (Es pot consular en línia a: <http://rucs.rutgers.edu/roa.html>, ROA # 208.)
- BONET, Eulàlia; LLORET, Maria-Rosa (2002): “OCP Effects in Catalan Cliticization”. *Catalan Journal of Linguistics* 1:19-39.
- (2004): “Against serial evaluation in Optimality Theory”. *Lingua*.
- (en premsa): “More on Alignment as an alternative to domains”. *Probus*, 2005. (Es pot consular en línia a: <http://rucs.rutgers.edu/roa.html>, ROA # 592.)
- BONET, Eulàlia; LLORET, Maria-Rosa; MASCARÓ, Joan (2003): “Phonology-morphology conflicts in gender allomorphy”. Comunicació presentada al 26th GLOW Colloquium, Lund, abril 2003.
- (2004): “Crazy rules and Markedness in Optimality Theory”. Comunicació presentada al 27th GLOW Colloquium, Thessaloniki, abril 2004.
- BRAME, Michael (1974): “The cycle in phonology: stress in Palestinian, Maltese and Spanish”. *Linguistic Inquiry* 5: 39-60.
- BURZIO, Luigi (1994): *Principles of English Stress*. Cambridge: Cambridge University Press.
- (1996): “Surface constraints versus underlying representations”. Dins: *Current Trends in Phonology: Models and Methods*, Jacques Durand i Bernard Laks (ed.), 123-141. Salford, Manchester: European Studies Research Institute, University of Salford. (Es pot consular en línia a: <http://rucs.rutgers.edu/roa.html>, ROA # 103.)
- (1998): “Multiple Correspondences”. *Lingua* 103: 79-109.
- (2000): “Cycles, Non-Derived-Environment Blocking, and Correspondence”. Dins: *Optimality Theory: Syntax, Phonology, and Acquisition*, Joost Dekkers, Frank van der Leeuw i Jeroen van de Weijer (ed.), 47-87. Oxford: Oxford University Press.
- CHARETTE, Monik (1991): *Conditions on Phonological Government*. Cambridge: Cambridge University Press.
- CHOMSKY, Noam; HALLE, Morris (1968): *The Sound Pattern of English*. New York: Harper and Row.

- DOLS, Nicolau (1993): *The Predictive Formalization of Consonantal Contacts in Majorcan Catalan (Empirical and Theoretical Bases)*. Tesina M. Phil., University of Sheffield.
- (2000): *Teoria fonològica i sil·labificació. El cas del català de Mallorca*. Tesi doctoral, Universitat de les Illes Balears.
- DOLS, Nicolau; WHEELER, Max (1995 [1996]): “El consonantisme final mallorquí i el ‘llicenciament d’obertures’”. *Caplletra* 19: 51-63.
- DOWNING, Laura J. (1999): “Verbal reduplication in three Bantu languages”. Dins: *The Prosody-Morphology Interface*, René Kager, Harry van der Hulst i Wim Zonneveld (ed.), 62-89. Cambridge: Cambridge University Press.
- HAAS, W. (1957): “Zero in linguistic description”. *Studies in Linguistic Analysis*. Supplement de *Transactions of the Philological Society*: 33-53.
- HARRIS, James W. (1983): *Syllable Structures and Stress in Spanish: An Autosegmental Analysis*. Cambridge, MA: MIT Press.
- ITÔ, Junko; MESTER, Armin (1997): “Correspondence and Compositionality: The Ga-gyō variation in Japanese phonology”. Dins: *Derivations and Constraints in Phonology*, Iggy Roca (ed.), 419-462. Oxford: Oxford University Press.
- KIKUCHI, Seiichiro (1999): “Opacity and Transparency in Spanish Plurals: A Sympathetic Approach”. *On 'in Kenkyu* 2: 61-68.
- KURYŁOWICZ, Jerzy (1949): “La nature des procès dits ‘analogiques’”. *Acta Linguistica* 5: 121-138.
- KAGER, René (1999a): “Surface Opacity of Metrical Structure in Optimality Theory”. Dins: *The Derivational Residue in Phonological Optimality Theory*, Ben Hermans i Marc van Oostendorp (ed.), 207-245. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- (1999b): *Optimality Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- KENSTOWICZ, Michael (1994): “Syllabification in Chukchee: a constraints-based analysis”. Dins: *Proceedings of the Formal Linguistics Society of Mid America*, vol. 4. Alice Davidson, Nicole Maier, Glaucia Silva i Wan Su Yan (ed.), 160-181. Iowa City: Department of Linguistics, University of Iowa.
- (1996): “Base-Identity and Uniform Exponence: Alternatives to Cyclicity”. Dins: *Current Trends in Phonology: Models and methods*, Jacques Durand i Bernard Laks (ed.), 363-393. Salford, Manchester: European Studies Research Institute, University of Salford.
- (2002): “Paradigmatic Uniformity and Contrast”. Dins *MIT Working Papers in Linguistics 42: Phonological Answers (And Their Corresponding Questions)*, A. Csirmaz, Z. Li, A. Nevins, O. Vaysman, Glaucia Silva i Wan Su Yan (ed.), 141-164.
- KIPARSKY, Paul (1982): “Lexical Phonology and Morphology”. Dins: *Linguistics in the Morning Calm*, I. S. Yang (ed.), 3-91. Seoul: Hanshin.
- (2000): “Opacity and Cyclicity”. *The Linguistic Review* 17: 351-367.
- (en premsa): *Paradigmatic Effects and Opacity*. Stanford: CSLI.
- KRASKA-SZLENK, Iwona (1995): *The Phonology of Stress in Polish*. Tesi doctoral, University of Illinois at Urbana-Champaign.
- KURYŁOWICZ, Jerzy (1949): “La nature des procès dits ‘analogiques’”. *Acta Linguistica* 5: 121-138.
- LLORET, Maria-Rosa (1988): *Gemination and vowel length in Oromo morphophonology*. Tesi doctoral, Indiana University, Bloomington, IN.
- (2002): “On the function of emptiness”. Dins: *Les unités morphologiques*. Silexicales 3. Bernard Fradin, Georgette Dal, Nabil Hathout, Françoise Kerleroux, Marc Plénat i Michel Roché (ed.), 100-107. Lille: UMR du CNRS (SILEX); Université de Lille.
- (2003): “The Phonological Role of Paradigms: The case of insular Catalan” Comunicació presentada al 33rd *Linguistic Symposium on Romance Languages*, Indiana University,

- abril 2003. (Publicat dins: *Contemporary Approaches to Romance Linguistics*, Julie Auger, Clancy Clements i Barbara Vance (ed.). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 2004, 275-297.) (Es pot consultar en línia a: <http://rucs.rutgers.edu/roa.html>, ROA # 646.)
- (2004): “Revising the phonological motivation for splitting the morphology”. Comunicació presentada al *11th International Morphology Meeting*. Universitat Wien, febrer 2004. (Apareixerà publicat dins: *Morphology and its Demarcations*, Wolfgang W. Dressler, Franz Rainer i Dieter Kastovsky (ed.). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.)
- (en premsa): “Variaci3 condici3nada: aspectes qualitatiu i quantitatiu”. *Catalan Review* XVII.2, 2003.
- LLORET, Maria-Rosa; MASCAR3, Joan (2004): “Spanish depalatalization revised”. Ms. (Comunicaci3 presentada al *XIV Col·loqui de Gramatica Generativa*, Universidade de Porto, 2004.)
- MCCARTHY, John J. (1999): “Sympathy and Phonological Opacity”. *Phonology* 16: 331-399.
- (2001): “Optimal Paradigms”. Apareixerà dins: *Paradigms in Phonological Theory*, Laura J. Downing, Tracy A. Hall i Ralf Raffelsiefen (ed.). Oxford: Blackwell, 2004. (Es pot consultar en línia a: <http://rucs.rutgers.edu/roa.html>, ROA # 485.)
- (2002): *A Thematic Guide to Optimality Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- (2003a): “Sympathy, Cumulativity, and the Duke-of-York Gambit”. Dins: *The Syllable in Optimality Theory*, Caroline F3ry i Ruben van de Vijver (ed.), 23-76. Cambridge: Cambridge University Press.
- (2003b): “Richness of the Base and the Determination of Underlying Representations”. Ms., University of Amherst, MA. (Es pot consultar en línia a: <http://rucs.rutgers.edu/roa.html>, ROA #616.)
- (2003c): “Comparative Markedness”. *Theoretical Linguistics* 29: 1-51.
- MCCARTHY, John J.; PRINCE, Alan (1993): *Prosodic Morphology I: Constraint interaction and satisfaction*. Report n3m. RuCCS-TR-3. New Brunswick, NJ: Rutgers University Center for Cognitive Science.
- (1994): “The emergence of the unmarked: Optimality in Prosodic Morphology”. Dins: *Proceedings of the North East Linguistic Society, 24*, Merc3 González, (ed.), 333-379. Amherst, MA: GLSA, University of Massachusetts. (Es pot consultar en línia a: <http://rucs.rutgers.edu/roa.html>, ROA #13.)
- (1995): “Faithfulness and Reduplicative Identity”. Dins: *Papers in Optimality Theory*. University of Massachusetts Occasional Papers in Linguistics, vol. 18, Jill Beckman, Laura Walsh Dickey i Suzanne Urbanczyk (ed.), 249-384. Amherst, Mass.: GLSA.
- NIDA, E. A. (1948): “The identification of morphemes”. *Language* 24: 414-441.
- PADGETT, Jaye (1997): “Partial class behavior and nasal place assimilation”. Dins: *Proceedings of the 1995 Southwestern Workshop on Optimality Theory*. Arizona Phonology Conference / Southwestern Optimality Theory. Conference Proceedings, vol. 5, Keiichiro Suzuki i Dirk Elzinga (ed.), 145-183. Tucson, AZ: University of Arizona. (Es pot consultar en línia a: <http://rucs.rutgers.edu/roa.html>, ROA # 113.)
- PONS, Claudia (2001): “The importance of being Onset”. Dins: *Proceedings of Console X*, Mario van Koppen, Joanna Sio i Mark de Vos (ed.), 159-174. Leiden: Student Organization of Linguistics in Europe.
- (2004): *Els contactes consonantics en balear: descripci3 i anàlisi*. Tesi doctoral, Universitat de Barcelona.

- PRINCE, Alan; SMOLENSKY, Paul (1993): *Optimality Theory: Constraint Interaction in Generative Grammar*. New Brunswick, New Jersey: Rutgers University Center for Cognitive Science. Technical report RuCCS-TR-2.
- PULLUM; Geoffrey K.; ZWICKY; Arnold M. (1992): "A misconceived approach to morphology". Dins: *Proceedings of the 10th West Coast Conference on Formal Linguistics*, Dawn Bates (ed.), 387-398. Stanford, CA: Stanford Linguistics Association.
- ROCA, Iggy; JOHNSON, William (1999): *A Course in Phonology*. Oxford: Blackwell.
- SERRA I LÓPEZ, Josep (1996): *La fonologia prosòdica del català*. Tesi doctoral, Universitat de Girona.
- STERIADE, Donca (1999): "Paradigm Uniformity and the Phonetics-Phonology Boundary". *Papers in Laboratory Phonology*, vol. 5, Michael Broe i Janet Pierrehumbert (ed.), 313-334. Cambridge: Cambridge University Press.
- STROOMER, Harry (1987): *A Comparative Study of Three Southern Oromo Dialects of Kenya*. Hamburg: Helmut Buske.
- VIAPLANA, Joaquim (1991): "Sobre la flexió nominal en català". Dins: *Estudis de llengua i literatura catalanes XXIII*. Miscel·lània Jordi Carbonell, vol. 2, 235-264. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- WHEELER, Max (1979): *Phonology of Catalan*. Oxford: Blackwell.
- (1987): "L'estructura fonològica de la síl·laba i del mot en català". Dins: *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes XIV*. Miscel·lània Antoni M. Badia i Margarit, vol. 6, 79-108. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

NOTES

* Aquest treball recull la recerca que he estat realitzant darrerament amb relació a fenòmens d'interfície fonologia-morfologia i a la manera de resoldre'ls en el marc de la teoria de l'optimitat. Com que l'anàlisi concreta d'aquests fenòmens moltes vegades l'he feta en col·laboració amb Eulàlia Bonet i Joan Mascaró, vull fer constar que algunes de les qüestions que plantejaré han estat discutides amb ells durant la confecció dels treballs que cito a les *Referències*. Per dur a terme aquests estudis, he comptat amb el suport del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya (la recerca forma part de les xarxes temàtiques 2002XT-00036, 2002XT-00001 i del grup de recerca consolidat 2001SGR 00004) i del Ministerio de Ciencia y Tecnología i del FEDER (HUM2004-01504/FILO).

¹ Altres maneres d'explicar, en la versió paral·lela de la TO, que un efecte fonològic justificat pel context en què apareix en una forma més simple aparegui també, injustificadament, en un context morfològicament més complex són la teoria de la simpatia (*Sympathy Theory*; cf. McCarthy 1999, 2003a) i la teoria del marcatge comparatiu (*Comparative Markedness*; cf. McCarthy 2003c). En el primer cas, es tracta de fer visible en la selecció del resultat final el context que apareix en un altre candidat que funciona com a referència del candidat actual (el 'candidat simpàtic'). En el segon, es tracta de preservar, *contra* context, alguns trets de la forma subjacent (la 'informació vella').

² Aquest és un cas típic d'opacitat. En els models derivacionals s'explica apel·lant a l'organització per nivells: en el primer nivell, es genera [əs.kúʎ] i [bá.trə]; en el segon nivell, s'afegeixen els clítics a les formes verbals. Els *inputs* d'aquest segon nivell ja contenen les vocals perifèriques dels verbs (/u#əs.kúʎ/, /bá.trə#u/) i, per tant, el problema d'opacitat no es genera.

³ Aquesta és la restricció i definició usada per Bonet&Lloret (2004). En els treballs de (2002) i (en premsa) s'usa una versió més específica, OO-INICIAL ("The initial segment of a base has a correspondent in the affixed or cliticized forms"), per explicar el fet que les vocals inicials són més estables que les finals (en algunes varietats de Barcelona, per exemple, [bá.tru] per *batre-ho* és possible però no, en canvi, [us.kúʎ] per *ho escull*). Qüestions relatives a la prominència avalen aquesta singularització de la posició inicial de mot: el començament dels mots és perceptualment més prominent, més rellevant, que no pas l'acabament (cf. Beckman 1998).

⁴ En el treball clàssic de Harris (1983), es recorre a una organització cíclica per explicar aquests casos. La despalatalització actua en el primer cicle, en què les marques de flexió encara no s'han afegit. En els noms, la nasal es troba en posició final (*desde/n/*) i, per tant, la regla de despalatalització actua en aquest primer cicle (*desde/n/*). En el segon cicle, a l'*input* despalatalitzat, se li afegeix la marca de plural i el resultat final és una forma despalatalitzada (*desde[n]es*). En els verbs, en canvi, l'*input* del primer cicle conté la vocal temàtica (*desde/n/a*) i, per tant, la regla de despalatalització no troba el context adient per actuar-hi. En el segon cicle, a l'*input* palatal, se li afegeixen les marques de flexió, i la vocal temàtica s'esborra quan entra contacte amb una altra vocal flexional (*desde[n]a+es*); en conseqüència, el resultat final manté la palatal (*desde[n]es, desde[n]ar*).

⁵ La despalatalització del castellà és un dels casos que han estat analitzats per Baković (2001) amb la seva versió *light* de la TCT en termes de fidelitat del radical a la forma afixada. El problema més important que presenta aquesta anàlisi és que limita de manera *ad hoc* l'efecte d'aquesta restricció a les relacions singular-plural. Kikuchi (1999) presenta una anàlisi

alternativa en termes de simpatia. En cap de les propostes anteriors, però, es relaciona aquest fenomen amb les formes diminutives, de les quals només podrien donar compte de forma també estipulada (és a dir, ampliant, de manera *ad hoc*, els efectes OO del radical o del ‘candidat simpàtic’ als diminutius). La despalatalització en els diminutius reforça l’anàlisi en termes estrictes de fidelitat OO, com la que proposen Lloret&Mascaró (2004).

⁶ Des del punt de vista del marcatge, la tendència històrica constatada és que les formes no marcades (tercera persona del singular en els verbs i en els pronoms, i singular en la flexió nominal, per exemple) exerceixen pressió sobre les altres (vg. Benveniste 1946, entre altres), però també s’ha fet palès que aquesta relació es veu sovint alterada. Així, històricament, en català, l’elisió de *-r* s’esdevingué primer en el plural per assimilació regressiva de la ròtica a la sibilant (*-rs > -ss > -s*) i després s’estengué per analogia a les formes de singular (vg. Recasens 1991: § 17.3.2.2). Aquí, per tant, la pressió analògica s’ha exercit de la forma marcada (la de plural) a la no marcada (la de singular). Per aquest motiu, McCarthy (2001) considera més adequada la hipòtesi de partida segons la qual totes les formes d’un paradigma flexiu mantenen una relació simètrica. Des d’aquesta perspectiva, qualsevol forma pot influir, o exercir pressió analògica, sobre una altra sempre que hi hagi un motiu fonològic (sovint de tipus fonotàctic o prosòdic) que expliqui la prelació de determinades formes o estructures.

⁷ Les anàlisis anteriors sobre aquest aspecte atribueixen aquest fenomen a la posició d’obertura sil·làbica que ocuparien aquestes terminacions consonàntiques, legitimades o bé per l’acció d’un morfema ‘zero’ especial (cf. Dols 1993, Serra 1996), o bé per l’acció d’un mecanisme especial de legitimació d’obertures finals sense nucli i/o pel bloqueig estipulat del fenomen d’epèntesi a la dreta dels elements lèxics (cf. Dols&Wheeler 1996, Dols 2000). Els problemes que comporten aquestes anàlisis es discuteixen a Lloret (2002) i a Pons (2001, 2004). Pons (2001) és la primera aproximació paradigmàtica a aquest fenomen des del punt de vista sincrònic: adapta l’explicació històrica que s’havia adduït en treballs anteriors en termes d’homofonia, o de contrast paradigmàtic (per a un resum i valoració dels treballs que han dissertat sobre aquesta qüestió des del punt de vista diacrònic, vg. Pérez Saldanya 1998: cap. 8). Al § 2.2.3 farem algunes observacions sobre els problemes que comporta l’aplicació de la noció de contrast paradigmàtic als casos de la flexió verbal del català insular que ens ocupen.

⁸ Per explicar els casos d’inserció de *o* en els plurals (en comptes de *e*), s’havia recorregut o bé a l’ordenació *ad hoc* de les regles fonològiques (vg. Wheeler 1979), o bé a regles fonològiques morfològicament condicionades (vg. Viaplana 1991), o bé a l’assumpció que certs elements s’inserien en nivells o cicles diferents (vg. Wheeler 1987).

⁹ La formalització del fenomen de l’elisió de *-n* i *-r(+s)* postvocàlics finals en català és complexa. Per a una aproximació paral·lela TO en termes de conjunció de restriccions, vg. Bonet *et al.* (2004).

¹⁰ Afegim dues observacions més a favor del plantejament en termes de PO. En primer lloc, noteu que aquests casos de no-aplicació de la fonologia regular no s’explicarien pel contrast paradigmàtic. Així, en català insular, *jo man* i *ell mana* i, en alguerès, *jo mor* i *ell mori*, ja contrasten en virtut de les terminacions regulars de flexió; o, en català general, *jo entenc* i *ell entén* ja contrasten en virtut de la presència o no del segment velar. Amb tot, la nasal i la bategant finals es mantenen en les persones sense terminació vocàlica. En segon lloc, és interessant constatar que els dos únics verbs que presenten reminiscències de regularitat en relació amb l’elisió de *-n* són *tenir* i *venir* (i derivats), de conjugació mixta segona i tercera, que mereixen un comentari a part. En aquest cas, la nasal s’elideix en el conjunt del català a la tercera persona del singular (*té* i *ve*), i això, des del nostre punt de vista, no és fortuït. S’hi produeix perquè són verbs irregulars, i en aquestes circumstàncies la pressió uniformadora de radicals queda inactiva, com si la regularitat fonològica (elisió de *-n* en el radical, excepcional

en la flexió verbal) compensés la irregularitat morfològica flexional. (Vg. més detalls a Lloret en premsa.)

¹¹ Anàlisis anteriors han optat per recórrer a l'al·lomorfa subjacent del morfema NOM (/ni/, /i/) en conjunció amb l'estipulació que NOM s'afegeix a la forma de citació completa quan aquesta acaba en vocal llarga, i al radical quan acaba en vocal breu (cf. Stroomer 1987). Una solució alternativa proposada ha estat partir d'una única forma subjacent (/ni/) i d'una única base: la forma de citació completa. En aquest cas, els altres efectes s'han fet derivar de regles fonològiques morfològicament condicionades i ordenades externament respecte de la regla general d'epèntesi o d'una ordenació cíclica estipulada per a determinades regles i operacions morfològiques (vg. Lloret 1988).

¹² McCarthy (2001: 4) considera mal definides les restriccions que utilitzen injuncions com “minimize differences” o “be as metrically consistent as possible”, perquè segons aquest autor incorporen part de la definició d'AVAL (AVAL és la funció que avalua el conjunt de candidats respecte d'una jerarquia de restriccions determinada F ; cf. McCarthy 2002: 40).